

ІНФРАСТРУКТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ

У статті досліджені функції з інфраструктурного забезпечення проектної діяльності у сфері соціального управління, що здійснюються інституціями різної організаційно-правової форми. Розглянуті основні функції, що забезпечують розвиток і підтримку управління на всіх стадіях життєвого циклу проекту, такі як: фінансово-економічний супровід проектної діяльності, інституціональний та науковий супровід соціальних проектів, підготовка і перепідготовка кадрів.

Ключові слова: соціальне управління, соціальний проект, проектна діяльність, функції, інституції, інфраструктурне забезпечення.

Постановка проблеми

Для ефективного управління соціальними проектами необхідна специфічна інфраструктура, здатна забезпечити оптимізацію зв'язку та перерозподіл ресурсів між усіма суб'єктами проектної діяльності. Більшість науковців трактують поняття інфраструктурного забезпечення управління соціальними проектами як діяльність певної сукупності інституцій різної організаційно-правової форми зі створення умов для ефективного реалізації функцій управління соціальними проектами. На сьогодні в Україні функціонують інституції різної організаційно-правової форми, які у сукупності своїх функцій здійснюють інфраструктурне забезпечення проектної діяльності у сфері соціального управління. При цьому питання визначення та систематизації зазначених функцій інфраструктурного забезпечення потребує подальшого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Погляди науковців, які обіймалися питаннями інституціонального та інфраструктурного забезпечення проектної діяльності, можна поділити на декілька підходів: класичний – О. Норт і О. Уільямсон, неокласичний – С. Архієреєв, В. Базилевич, В. Гейц, А. Гриценко, В. Демет'єв, П. Єщенко, Р. Капелюшников, Б. Кваснюка, А. Олейник, В. Тарасевич, Л. Шаститко та ін. Питання застосування наукового підходу й використання дослідницьких методів у ході розробки та реалізації різноманітних проектів соціального спрямування викладені у роботах О. Балакіревої, О. Яременка, О. Артюх, В. Сафронової [2; 5; 7].

Мета

Мета запропонованої статті – визначення та систематизація функцій інфраструктурного забезпечення проектної діяльності у сфері соціального управління, що забезпечуються сукупністю державних та недержавних інституцій в Україні.

Вигляд основного матеріалу

Сутність інфраструктури, у широкому тлумаченні, полягає в забезпеченні умов існування певного явища чи процесу.

На думку О. В. Васильєва [3], інфраструктура – це система функціональних елементів і відносин, що забезпечують реалізацію індивідуальних і колективних інтересів групи економічних суб'єктів. У процесі реалізації інтересів інфраструктура створює умови існування і розвитку, регулює та обслуговує економічні зв'язки. Основними складовими інфраструктури слід вважати: інститути, операції, інформаційні мережі та потоки. Усі зазначені складові не існують самі по собі.

За С. М. Ляшенко [4], інфраструктура – це сукупність політичних, економічних, правових, управлінських, фінансових, інформаційних, наукових та інших інститутів певного ринку, що створюють умови для ефективної реалізації певної (інноваційної, фінансової, економічної, благодійної тощо) діяльності.

Інфраструктурне забезпечення управління соціальними проектами – це діяльність певної сукупності інституцій різної організаційно-правової форми зі створення умов для ефективного реалізації функцій управління соціальними проектами.

Відповідно до функцій управління соціальними проектами, інфраструктурне забезпечення це:

- фінансово-економічний супровід проектної діяльності;
- інституціональний супровід соціальних проектів;
- науковий супровід соціальних проектів;
- підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації учасників проектної діяльності.

Інфраструктура управління, відносно до проектної діяльності – це сукупність державних та недержавних інституцій, які забезпечують розвиток і підтримку управління на всіх стадіях життєвого циклу проекту.

На сьогодні в Україні функціонують інституції різної організаційно-правової форми, які у сукупності своїх функцій здійснюють інфраструктурне забезпечення проектної діяльності у сфері соціального управління. Розглянемо детальніше кожний із зазначених вище підрозділів інфраструктурного забезпечення.

Першим підрозділом інфраструктурного забезпечення є фінансово-економічний супровід проектної діяльності з використанням бюджетних, позабюджетних коштів та інших фінансових джерел. Перелік державних та недержавних інституцій та притаманних їм напрямків діяльності з фінансово-економічного супроводу соціальних проектів можна представити у вигляді таблиці.

Наступною функцією інфраструктурного забезпечення є інституціональний супровід соціальних проектів.

Інституціональний супровід соціальних проектів – це діяльність державних органів та організацій зі створення сприятливих умов для здійснення професійної діяльності у сфері управління проектами соціального спрямування шляхом:

- організації діяльності служби супроводу проекту – створення відповідних Державних установ і підприємств;
- впровадження певних режимів інвестиційної діяльності соціального спрямування.

Основним завданням служби супроводу проектів є забезпечення повного фінансово-економічного, організаційного, технологічного супроводу процесу реалізації проекту з моменту формування проектної пропозиції до закриття проекту. Основними послугами служби супроводу проектів є:

- передпроектний консалтинг – надання консультацій, проведення аналізу та надання рекомендації щодо реалізації нових проектів;
- розробка техніко-економічних обґрунтувань та бізнес-планів інноваційних та інвестиційних проектів соціального спрямування;
- оцінка соціальної ефективності та інвестиційної привабливості об'єктів інвестування, аналіз ефективності реалізації та життєздатності соціальних проектів;
- фінансово-економічний аналіз та соціально-економічне прогнозування;
- розробка та супровід проектів в рамках міжнародної технічної допомоги (грантові програми Єв-

Фінансово-економічний супровід соціальних проектів

Інституція	Напрями діяльності
ФОНДИ	
Державні фонди підтримки соціальних проектів	
Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР)	утворений Постановою Кабінету Міністрів України від 4 липня 2012 р. № 656 «Питання державного фонду регіонального розвитку», відповідає за комплексну фінансову підтримку заходів (проектів), реалізація яких сприятиме збалансованому економічному, соціальному та екологічно безпечному розвитку регіонів. Кошти ДФРР (бюджетні) спрямовуються на фінансування інвестиційних програм (проектів) і заходів, що відповідають пріоритетним напрямам соціально-економічного розвитку регіонів
Державний фонд сприяння місцевому самоврядуванню в Україні	утворений Указом Президента України від 24 червня 2010 р. № 723/2010 «Про державний фонд сприяння місцевому самоврядуванню в Україні», створений для вирішення завдань з підготовки пропозицій щодо проектів державних програм місцевого і регіонального розвитку та реалізації заходів, передбачених ними; сприяння реалізації в Україні міжнародних проектів та програм, інформаційне супроводження таких проектів
<i>Фонди, створені за підтримкою держави, з фінансуванням за рахунок ресурсів донорів</i>	
Український фонд соціальних інвестицій	утворений Постановою Кабінету Міністрів України від 28 квітня 2000 р. № 740 «Про утворення Українського фонду соціальних інвестицій», є неприбутковою організацією, що створена з метою підтримки найменш соціально захищених верств населення, а також ініціатив територіальних громад і громадських організацій. Серед основних завдань фонду – виконання та супроводження субпроектів, спрямованих на вирішення найгостріших соціальних проблем. Фінансування діяльності здійснюється за рахунок фінансових ресурсів Проекту Світового банку «Фонд соціальних інвестицій», а також коштів інших донорів, благодійних внесків тощо
<i>Міжнародні грантові фонди</i>	
Фонд Східна Європа	міжнародна благодійна організація, що працює в Україні з 2008 року. Місія Фонду Східна Європа – сприяти соціальному та економічному розвитку України, мобілізуючи ресурси, зміцнюючи громади та підтримуючи партнерство громади, влади та бізнесу. ФСЕ успішно продовжує роботу свого засновника – Фонду Євразія, що за 15 років роботи інвестував у проекти в Україні понад 44 мільйони доларів США, підтримуючи місцеві ініціативи, спрямовані на розвиток громадянського суспільства, сприяння економічному зростанню та ефективному управлінню. Підтримка Фонду здійснюється Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) через Фонд Євразія та іншими донорами. Очолюваний незалежним Правлінням, ФСЕ втілює програми з економічного та соціального розвитку за підтримки понад 30 донорів, серед яких уряди європейських країн, міжнародні організації, фонди, благодійні організації, органи місцевої влади України, український та міжнародний бізнес, що працює в Україні. У 2013 році стартував проект з інвестиціями в 1млн.грн. для розвитку соціального підприємництва
Міжнародний фонд «Відродження»	фінансове й організаційне сприяння становленню відкритого демократичного суспільства в Україні шляхом підтримки значущих для його розвитку громадських ініціатив. Розподіляє гранти між організаціями, що працюють на розвиток суспільства, фінансує та втілює проекти, важливі для соціального і політичного розвитку України. Фінансову підтримку фонд отримує від Мережі Фундацій Відкритого Суспільства, а також від міжнародних донорів та окремих українських і зарубіжних організацій і громадян. За час своєї діяльності Міжнародний фонд «Відродження» надав численним неурядовим організаціям України, а також науково-освітнім, просвітницьким закладам і видавництвам грантів на суму понад 100 мільйонів доларів США
<i>Українські та міжнародні Благодійні фонди і організації, станом на кінець 2013 року в Україні діють більше 50 організацій благодійної діяльності, серед яких:</i>	
Всеукраїнський благодійний фонд «Інститут соціальних проектів»	створений з метою мобілізації ресурсів для впровадження системних всеукраїнських соціально значимих проектів і благодійних кампаній. Діяльність фонду зосереджено на 10 напрямках: «допомога» – проекти базової благодійності; «розвиток» – підтримка проектних ініціатив; «партнерство» – підтримка проектів третього сектору; «діяльність в соціальній сфері» – впровадження демократичних ініціатив, проекти з розвитку громадянського суспільства; «майбутнє» – проекти щодо захисту екології, розвитку науки та досліджень; «аналітика» – моніторинг та оцінка соціальних і благодійних проектів; «спеціальні проекти» – спеціальні цільові проекти в сфері базової благодійної допомоги; «діяльність на міжнародному рівні» – реалізація гуманітарних, культурних і соціальних проектів; «фандрейзинг»
Корпоративний благодійний фонд SCM («Систем Кэпитал Менеджмент») «Розвиток України»	створений за ініціативою Ріната Ахметова, спрямований на вирішення таких гострих соціальних проблем, як туберкульоз і рак, розвиток національного всиновлення і профілактика раку. Основними напрямками діяльності є: здоров'я нації, тепло сім'ї, адресна допомога, динамічна культура, сучасна освіта. Проект, що фінансується фондом, має бути направленим на соціальний розвиток, який приводить до реальних змін у суспільстві, котрі можна вимірити та закріплює ці зміни
Президентський фонд Леоніда Кучми «Україна»	створений з метою сприяння розбудові та консолідації громадянського суспільства, а також захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні. Основними напрямками діяльності є: підвищення культурного рівня та естетичного виховання громадян; організація та здійснення заходів з метою захисту культури, мистецтва та духовності, книговидання; підтримка талантів у сфері освіти; сприяння перспективній творчій молоді; підтримка сільських бібліотек
Фонд Віктора Пінчука	незалежний приватний міжнародний благодійний фонд, що базується в Україні. На сьогодні оперує більш ніж 20 проектами в різних галузях суспільного життя, включаючи охорону здоров'я, освіту, мистецтво, розвиток громадянського суспільства і філантропії та глобальну інтеграцію
ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІ УСТАНОВИ	
Державна інноваційна фінансово-кредитна установа	створена відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2000 року № 654 і є правонаступником майнових прав і обов'язків, в тому числі за договорами про надання інноваційних позик, Державного інноваційного фонду і його територіальних відділень. Засновником ДІФКУ є держава в особі Кабінету Міністрів України. Установа відноситься до сфери управління Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України. ДІФКУ має відділення у 8 регіонах України. Метою ДІФКУ є здійснення фінансової підтримки суб'єктів господарювання різних форм власності в рамках державної інноваційної політики
Європейський інвестиційний банк	фінансова інституція Європейського Союзу, яка має постійне представництво в Україні. У 2014 році планується фінансування проекту «Модернізація муніципальної інфраструктури в Україні»

ропейської Комісії, Організації Об'єднаних Націй, держав Європейського Союзу тощо).

Указом Президента України від 12 травня 2011 року № 583/2011 «Про державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України» [1] затверджено Положення про державне агентство, яким визначено, що: основним завданням Держінвестпроект України є здійснення управління національними проектами на всіх етапах життєвого циклу проекту; Держінвестпроект України, з метою організації своєї діяльності, утворює низку підприємств для здійснення повного супроводу проектів – спеціалізованих державних інвестиційних фінансово-кредитних установ для фінансової підтримки проектів, регіональних центрів з інвестицій та розвитку для організації надання суб'єктам проектної діяльності послуг з підготовки та реалізації проектів, утворює державні підприємства для здійснення управління конкретним проектом (наприклад, ДП «Місто майбутнього»).

Важливим напрямом реалізації інвестиційних проектів соціального спрямування є використання механізму державно-приватного партнерства (ДПП). Для інституціонального супроводу проектів ДПП створено спеціалізовані органи: Департамент інвестиційно-інноваційної політики та розвитку державно-приватного партнерства

Міністерства економічного розвитку і торгівлі України; Український центр сприяння розвитку публічно-приватного партнерства; Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України; сформувався структурні підрозділи обласних державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, а також громадські організації, які надають підтримку розвитку ДПП. У 2011 році було створено Державне підприємство «Центр розвитку державно-приватного партнерства», що входить до сфери управління Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. Основним напрямком діяльності підприємства є надання консультаційних послуг; організація, координація та виконання функцій державного партнера з питань здійснення державно-приватного партнерства; сприяння залученню коштів інвесторів, кредитів міжнародних фінансових організацій та інших організацій; надання допомоги та інформаційно-консультаційний супровід погодження проектів у відповідних структурах.

Впровадження певних режимів інвестиційної діяльності соціального спрямування здійснюється шляхом створення системи державної підтримки, фінансових і організаційних преференцій для інвесторів.

Таблиця 2

Система державної підтримки, фінансових і організаційних преференцій для інвесторів, що спрямовують інвестиційні ресурси у соціальний розвиток

Форми	Інструменти реалізації
Законодавче забезпечення	Закони України: «Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування», «Про стимулювання розвитку регіонів», «Про державно-приватне партнерство» інші законодавчі акти
Податкове стимулювання	обґрунтування зниження ставки податку для інвестора; скасування податку на реінвестування; Прискорена амортизація, субсидії, пільгові кредити, інвестиційні гарантії, безпроцентні кредити, державна підтримка приватних інвестицій у житлово-комунальне господарство шляхом надання довгострокових кредитів для покриття частини витрат інвестора
Інфраструктурне забезпечення	виділення земельних ділянок і необхідних приміщень у безкоштовне користування або за пільговими цінами; забезпечення комунікаціями
Стимулювання конкретних інвестиційних проектів	сприяння в проведенні техніко-економічного обґрунтування проектів; цільове фінансування й проведення науково-дослідних і проектно-конструкторських робіт; державна експертиза інвестиційних соціальних проектів
Механізми сприяння	розробка прогнозів і стратегії соціально-економічного розвитку регіону; створення сприятливого клімату для активної підприємницької діяльності в регіоні; створення привабливого інвестиційно-інноваційного клімату в регіоні; організація інвестиційних конкурсів; сприяння в залученні іноземних інвестицій під гарантію держави; фінансова підтримка держави шляхом участі на паях у фінансуванні великих проектів у соціальну сферу; Адресне інвестування проектів державних цільових програм - реалізація регіональних (державних) науково-технічних, економічних і соціальних програм (державні плани й програми структурної перебудови); держзамовлення з наданням підприємству-виконавцеві преференцій і пільг; ліцензування (дозвіл на право займатися певним видом діяльності); квотування (установлення розмірів у загальному обсязі виробництва, продажів, експорту або імпорту); розробка економічних стандартів і нормативів, що відображають показники ефективності проведення (норма рентабельності, енерго-, праце- і матеріалоємності продукції); розробка нормативних положень і механізмів банкрутства; використання системи державного страхування інвестицій; розробка науково-аналітичного інформаційного забезпечення державного регулювання надходження інвестицій у розвиток галузей соціальної сфери; іміджева підтримка інвесторів через програми радіо й телебачення, публікації в пресі, соціологічні дослідження, моніторинг значних інвестиційних проектів регіону; присудження титулу «Кращий інвестор соціальної сфери»; державна підтримка системи підготовки й перепідготовки кадрів, фінансування наукових досліджень

Наступною функцією інфраструктурного забезпечення є науковий супровід соціальних проектів. Аналіз літератури з питань застосування наукового підходу й використання дослідницьких методів у ході розробки та реалізації різноманітних проектів соціального спрямування [2; 5; 6] свідчить про існування характерної тенденції, яку узагальнено можна окреслити наступним чином.

Суто наукові дослідження в багатьох випадках не розглядаються як окрема сфера діяльності, яка системно супроводжує проект, починаючи від зародження ідеї його створення для розв'язання певної соціальної проблеми, безперервно триваючи протягом усього процесу впровадження і закінчується лише після остаточної оцінки ефективності реалізованого проекту. Найчастіше планують і реалізують окремі дослідницькі процедури, які є заходами самого проекту. Їх розглядають як невід'ємні частини проекту, його природні складові, але ідеологічно не відокремлені від заходів іншого змісту – організаційних, інформаційних, матеріально-технічного забезпечення тощо. Тобто, в ієрархії заходів проекту не простежується провідна роль і пріоритетне місце досліджень як основи для практичної реалізації дій.

Попри поширення соціальних проектів, їхнє наукове забезпечення поки що не стало невід'ємною частиною реалізації проектів у вітчизняних реаліях. Цьому є кілька об'єктивних причин, зокрема, бракує кадрового і методичного ресурсу, а головне – не сформовано розуміння не лише потреби у пріоритетності наукових заходів, а й взагалі необхідності включення потужної дослідницької складової до проекту, її можливостей та ефективності. Сьогодні, з поширенням в Україні практики реалізації адресних соціальних проектів на користь конкретних цільових груп населення, ситуація кардинально змінюється. Відповідно виникає потреба взагалі визначити роль, місце і функції наукового супроводу соціальних проектів [9].

Науковий супровід соціальних проектів – це комплекс спеціально організованих заходів, спрямованих на всебічне застосування наукового підходу до розробки й реалізації соціальних проектів (програм).

Основними складовими наукового супроводу соціальних проектів є:

- оцінка: ефективності проекту в цілому та окремих видів діяльності (збір і аналіз даних стосовно процесу і результату);
- коригування: проекту в цілому (напрямів діяльності, ресурсів, охоплення) та окремих видів діяльності (технологічних і методичних процесів, ресурсів).

Науковий супровід соціальних проектів здійснюють наступні установи:

- Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка [8], як правонаступник Українського інституту соціальних досліджень, є незалежною науково-дослідною організацією, створеною групою українських науковців у 1991 році. Зареєстрований як громадська організація. Основні напрями діяльності Інституту: здійснення фундаментальних та пошукових наукових соціологічних та соціальних досліджень з актуальних проблем сучасного українського суспільства; проведення моніторингу соціальної політики; вивчення та аналіз інтересів, настроїв, орієнтацій, потреб населення; проведення різнопланових маркетингових досліджень. Окремий напрям діяльності Інституту – багатоаспектна ефективна робота з вивчення соціальних настроїв різних

категорій населення країни. За останні 10 років Інститут взяв участь у реалізації понад 250 наукових проектів і програм;

- Одеський суспільний інститут соціальних технологій [6], створений у 1999 році як регіональна громадська неприбуткова організація. Інститут є аналітичним центром і бачить свою місію у тому, щоб науково-обґрунтовано представляти і захищати інтереси громадян у взаємовідносинах з державними, комерційними і некомерційними структурами. При цьому Інститут не обмежується дослідженням тих або інших соціальних проблем, а виявляє їх причини, розробляє рішення та впроваджує ці розробки у життя. За часи своєї діяльності Інститут брав участь і безпосередньо реалізував близько 100 проектів, спрямованих на захист прав громадян, професійне зростання та розвиток трудових колективів, підтримку соціально уразливих груп населення, реалізацію соціальної відповідальності бізнесу, розвиток самоорганізації населення, міжсекторного партнерства, поліпшення діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, соціально-економічний розвиток громад та ін. Серед найбільш значущих розробок Інституту, які вже впроваджені, можна назвати: механізм соціального замовлення, який діє в м. Одесі і вже більш ніж в двадцяти містах України та дозволяє органам влади залучати на конкурсній основі некомерційні організації для вирішення пріоритетних проблем населених пунктів за рахунок бюджетних та позабюджетних коштів. За безпосередньою участю фахівців Інституту в Одесі організовано вісім щорічних конкурсів соціальних проектів, завдяки чому було реалізовано більше 130 соціальних проектів і додатково залучено у соціальну сферу більше 8 млн. грн.

Останньою функцією інфраструктурного забезпечення є підготовка і перепідготовка кадрів. Підготовка і перепідготовка кадрів для проектної діяльності зосереджена, насамперед, у ВНЗ, мережа яких в Україні є досить розвиненою. Проте, спеціалізованої підготовки фахівців з управління проектами соціальної спрямованості, які мають специфічні особливості як за організацією цього процесу, так і за технологією його реалізації, поки ще не здійснюється. Практикуються короткотермінові тренінги-семінари, що найчастіше проводяться в рамках соціального проекту, який реалізуються за фінансовою підтримкою міжнародної технічної допомоги.

☞ На сьогодні в Україні функціонують інституції різної організаційно-правової форми, які у сукупності своїх функцій здійснюють інфраструктурне забезпечення проектної діяльності у сфері соціального управління. Саме здійснення ними фінансово-економічного супроводу проектної діяльності, інституціонального та наукового супроводу соціальних проектів разом із підготовкою і перепідготовкою кадрів забезпечує розвиток і підтримку управління на всіх стадіях життєвого циклу проекту.

Література.

1. Указ Президента України від 12 травня 2011 р. № 583 «Про Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/583/2011>.

2. Балакірева О. «Соціальний моніторинг як засіб розробки, оцінки ефективності та модернізації соціаль-

ної політики» // *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*: Зб. наук. праць. – Харків : Видавничий центр Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, 1999. – С. 126–131.

3. Васильєв О. В. *Методологія і практика інфраструктурного забезпечення функціонування і розвитку регіонів України*. Монографія. – Харків: ХНАМГ, 2007. – 341 с.

4. *Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу* : монографія / за ред. д.е.н., проф. С. М. Ілляшенка. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 615 с.

5. *Науковий супровід, моніторинг та оцінка ефективності соціальних проектів* / О. О. Яременко, Артюх О. Р., Балакірева О. М. та ін. – К.: Державний центр соціальних служб для молоді; Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2002. – 123 с.

6. *Самоорганізація в громаді*: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://samoorg.com.ua>.

7. Софронова В. М. *Прогнозирование и моделирование в социальной работе*: Учеб. пособ. Для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 192 с.

8. Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uisr.org.ua/about>.

9. Яременко О. О. *Науковий супровід соціальних проектів: ідеологія і структура процесу* // *Соціологія*. – 2004. – №. 3. – С. 76–87.

УДК 351.82:338.47

Ольга Ляшенко

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У ТРАНСПОРТНУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

Стаття присвячена дослідженню транспорту як найважливішої галузі суспільного виробництва. В ній розглянуті основні проблеми, з якими стикається транспортна система внаслідок відсутності ефективної транспортної політики, та проаналізовано зарубіжній досвід вирішення таких проблем. На основі дослідженого європейського розвитку транспортної системи було розглянуто таку форму співпраці, як державно-приватне партнерство.

Ключові слова: транспорт, державно-приватне партнерство, концесія, світовий досвід, транспортна політика, форми державно-приватного партнерства, інвестиційна привабливість.

Постановка проблеми

✎ Транспорт – це одна з найважливіших галузей суспільного виробництва, яка розглядається державою як пріоритетна, оскільки її функціонування безпосередньо впливає на розвиток економіки і соціальної сфери. У останні роки транспортна система України стикається з великою кількістю проблем, основними з яких є: значний знос основних фондів і недостатнє бюджетне фінансування об'єктів державної власності, низька пропускна спроможність портів,

аеропортів, неолік якісних автомобільних доріг. Наявність цих проблем обумовлена відсутністю ефективної єдиної транспортної політики.

✎ Питання, пов'язані з державним регулюванням в сфері транспорту, є актуальними і досліджувались такими авторами: І. А. Кузнецова, Н. А. Троцька, В. Б. Авер'янов, Ю. Старілов. Такі автори, як А. В. Базиліук, Є. В. Сич, Ю. В. Слободчиков, Л. П. Бортницька, Ю. В. Вдовенко, В. Г. Варнавський, займалися дослідженням концесій у дорожній галузі, однак вони не досліджували питання пошуку та впровадження найбільш оптимальної форми державно-приватного партнерства у сфері транспорту.

✎ Розглянути імплементацію державно-приватного партнерства у транспортну систему України.

✎ Виявлення і вирішення проблем, з якими стикається транспортна система України.

Транспорт – це одна з найважливіших галузей суспільного виробництва, її ефективне функціонування є необхідною умовою стабілізації, структурних перетворень економіки, розвитку зовнішньоекономічної діяльності, задоволення потреб населення і суспільного виробництва в перевезеннях, захисті економічних інтересів України [4].

Згідно з законодавством України, до сфери транспорту відносяться транспорт загального користування (автомобільний, залізничний, морський, річковий, авіаційний), промисловий залізничний, відомчий, трубопровідний [1]. Коопераційні і конкурентні стосунки між різними підсистемами роблять транспорт не просто сумою галузей, а єдиною системою, що забезпечує для користувачів транспортних послуг додатковий системний ефект [8].

Державне регулювання транспортом здійснюють: Міністерство інфраструктури, спеціально уповноважені на те органи виконавчої влади, а також місцеві ради. Міністерство інфраструктури є центральним органом, який забезпечує управління транспортом на території всієї держави. Міністерство реалізує державну політику в області транспорту і дорожнього господарства; сприяє структурній перебудові економіки; здійснює керівництво транспортно-дорожнім комплексом; несе відповідальність за його розвиток; координує роботу об'єднань, установ, підприємств і організацій залізничного, морського, річкового, авіаційного, автомобільного і дорожнього господарства, які входять до сфери його управління. На нього покладені такі завдання: здійснення державного управління транспортним комплексом України; реалізація державної політики становлення і розвитку транспортного комплексу України для забезпечення своєчасного, повного і якісного задоволення потреб населення і суспільного виробництва в перевезеннях; забезпечення взаємодії і координації роботи автомобільного, авіаційного, залізничного, морського і річкового транспорту і дорожнього господарства; створення єдиної транспортної системи України; створення рівних умов для розвитку господарської діяльності підприємств транспорту всіх форм власності; забезпечення входження транспортного комплексу України до європейських і світових транспортних систем [6].

В останні роки питанням модернізації транспортної інфраструктури приділяється особлива увага. Транспортні вузли, артерії – це одна з визначальних умов зростання економіки. Саме транспортна інфраструктура визначає інтенсивність господарських зв'язків, мобільність робочої сили, товарів і послуг.

Регулювання відносин у сфері діяльності транспорту відноситься до пріоритетних напрямків внутрішньої